

NEWSLETTER AK HJF - 2/2011

Obsah:

Resumé článků v českém i anglickém jazyce	2
Markéta Dvořáková : Novelizace insolvenčního zákona	3
Lucie Hamanová: Soukromoprávní důsledky jízdy na kole bez helmy	3 - 5
Ondřej Moravec : Problematické body uplatňování bodového systému	5 - 6
Jan Kervitzer : Jednostranné započtení nesplatné pohledávky a několik obecných poznámek	6 - 7

PRAHA
Sokolovská 49
186 00 Praha 8

+420 225 000 400
+420 225 000 444
recepcepha@hjf.cz

HRADEC KRÁLOVÉ
Resslova 1253/17a
500 02 Hradec Králové

+420 495 534 081
+420 493 814 911
recepcehk@hjf.cz

Resumé:

V prvním příspěvku upozorníme na významnou novelu insolvenčního zákona, která rozšířila okruh osob oprávněných popírat přihlášené pohledávky. Toto právo od prvního dubna svědčí i přihlášeným věřitelům. Poradíme vám, jak při takovém popírání správně postupovat.

Cyklistickou přilbu jsou ze zákona povinni nosit při jízdě pouze osoby mladší osmnácti let. Znamená to však, že u starších cyklistů nemá chybějící přilba žádné právní následky? Odpověď se dozvíte v druhém článku.

Ve třetím příspěvku se věnujeme vybrané problematice započtení v obchodním právu. Příspěvek se týká možnosti započtení splatné pohledávky proti pohledávce nesplacené. Je v něm také obsaženo několik obecných poznámek k právní úpravě započtení v obchodním zákoníku.

Zavedením tzv. bodového systému zákonem č. 411/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, byl stávající systém postihování dopravních přestupků doplněn o ztrátu řídičského oprávnění, k níž dochází, jakmile řidič dosáhne hranice dvanácti bodů. Takto vybodovaný řidič je povinen na výzvu příslušného správního orgánu odevzdat řídičské oprávnění, a to v pětidenní zákonné lhůtě. Uplynutím této lhůty řidič pozbývá oprávnění řídit motorová vozidla. Po více než pěti letech existence bodového systému přibývá jak vybodovaných řidičů, tak i případů, které jsou nějakým způsobem sporné. Postupně se objevují některé praktické obtíže spojené se zavedením bodového systému i jisté mezery, které je třeba vyplňovat interpretací. V posledním roce se k některým z těchto otázek ve svých rozhodnutích vyjádřil i Nejvyšší správní soud. Účelem posledního příspěvku je provést stručnou rekapitulaci rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu a upozornit na některé problematické otázky, které v této souvislosti vyvstávají.

The first article deals with an important amendment of the Insolvency Act, which increased the number of persons who are allowed to deny filed claims. The creditors who filed their claims have joined this privileged group, effective on 1st April, 2011. We are going to advise you on the steps you have to take as a creditor to exercise the new right.

Under Czech law only persons under 18 are subject to duty to wear helmets while riding a bicycle. But does it mean that not wearing them if one is older has no legal consequences? You are going to find out in the second article.

The third article concerns the right of set-off as regulated by the Commercial Code. Specifically, it deals with setting off a debt that is due against an undue debt. Also, some interesting remarks regarding the set-off under Commercial Code in general are included in the article.

By implementing the so-called „point system“ via Act No. 411/2005 Coll. which amended the Act No. 361/2000 Coll, on road traffic, a new penalty was introduced which is effective upon reaching the limit of twelve points and consists in suspension of a driving license. The driver who has reached the limit must hand over his or her license card within five days from getting a notice from the appropriate authority. After these five days the driver is no longer entitled to drive a car. After five years' existence of the point system the number of drivers who have reached the limit is still on increase, as is the number of cases in which imposing this penalty is somewhat disputable. Previously unexpected problems continue to appear as well as gaps in the law which have to be filled by an appropriate construction. During the last year the Supreme Administrative Court issued several decisions concerning this area of law. The aim of the last article is to go through these rulings and point out some potential problems related to the topic in question.

NOVELIZACE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA

Dnem 1. 4. 2011 vstoupila v účinnost významná novela insolvenčního zákona (dále jen „IZ“). Nález Ústavního soudu č. 241/2010 Sb. ze dne 1. 7. 2010 zrušil dosavadní znění § 192 odst. 1 věty první, které znamenalo protiústavní mezeru v podobě protiústavního zúžení okruhu subjektů

oprávněných popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek, když toto oprávnění náleželo toliko insolvenčnímu správci a dlužníku, nikoli jednotlivým věřitelům. Přitom zákon o konkursu a vyrovnání předcházející současnému insolvenčnímu zákonu toto popěrné právo věřitelům přiznával. Jelikož Ústavní soud považoval za nezbytné poskytnout časový prostor zákonodárci k odstranění ústavního deficitu zákonné úpravy, odložil vykonatelnost tohoto nálezu téměř o rok.

Nově § 192 odst. 1 IZ přiznává popěrné právo také věřitelům. Věřitel je oprávněn popírat pohledávku jiného věřitele pouze tehdy, je-li věřitelem přihlášeným a učiní-li tak na speciálním formuláři dostupném z webu ministerstva spravedlnosti (www.justice.cz).

Zároveň musí být popření doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání o popřené pohledávce, přičemž po uplynutí této lhůty již nelze měnit uplatněný důvod popření (u vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v nalézacím řízení, tímto důvodem však nemůže být jiné právní posouzení věci). Popření musí mít stejné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu a musí z něj být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky. Nejsou-li splněny uvedené podmínky, odmítne insolvenční soud takové popření rozhodnutím, proti kterému se může odvolat pouze věřitel, který pohledávku popřel. Neodmítne-li soud popření pohledávky, považuje se toto popření za žalobu, kterou tento věřitel uplatnil u insolvenčního soudu své popření vůči věřiteli, jenž pohledávku přihlásil.

Povinností věřitele, který popřel pohledávku, je složit do 15 dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce u insolvenčního soudu jistotu na náklady řízení incidenčního sporu, a to ve výši 10 000 Kč. Zároveň může insolvenční soud uložit popírajícímu věřiteli, aby v incidenčním sporu složil také jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky.

Insolvenční soud tak však učiní jen na návrh věřitele popřené pohledávky, který doloží, že mu vznik takové škody nebo jiné újmy zjevně hrozí. Insolvenční soud může návrh na složení jistoty zamítnout, jestliže podle dosavadních výsledků insolvenčního řízení může insolvenční soud považovat popření pohledávky za důvodné. Nesložil-li popírající věřitel tyto jistoty (popř. nedoloží, že takovou povinnost dle zákona nemá), insolvenční soud žalobu odmítne.

Lze tedy shrnout, že insolvenční zákon konečně umožnil věřitelům, aby popírali pohledávky jiných přihlášených věřitelů, domnívají-li se, že tyto pohledávky mohou být nadsazené, a umožňuje jim tak zasahovat do procesu zjišťování pohledávek. Zároveň však zavedením institutu jistoty nutí popírající věřitele, aby k popření přistupovali s rozvahou a nedocházelo tak ke zneužívání tohoto oprávnění či nedůvodnému protahování insolvenčního řízení.

Mgr. Markéta Dvořáková, advokátní koncipientka
dvorakova@hjf.cz

SOUKROMOPRÁVNÍ DŮSLEDKY JÍZDY NA KOLE BEZ HELMY

Cyklistická sezóna je v plném proudu. Asi každý z nás se někdy v životě projel na kole. Ne každý už ale ve městě, třeba cestou do práce či ke kadeřníkovi, a ne každý s helmou. Podle zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, který upravuje též práva a povinnosti při jízdě na kole¹,

jsou povinny nosit cyklistickou přilbu pouze osoby mladší 18 let. Jste-li dostatečně staří, pokutu za jízdu na kole bez helmy tudíž dostat nemůžete. **V případě dopravní nehody však již jízda na kole bez helmy, jak v loňském roce rozhodl Nejvyšší soud ČR², své právní důsledky mít může.**

¹ Cyklista je tak při jízdě zejména povinen (i) při snížené viditelnosti mít za jízdy rozsvícen světlomet s bílým světlem svítícím dopředu a zadní svítilnu se světlem červené barvy nebo přerušovaným světlem červené barvy či (ii) mít nohy na šlapkách; Najdeme zde i oprávnění vztahující se na cyklisty např. „**pohybují-li se vozidla pomalu nebo stojí-li za sebou při pravém okraji vozovky, může cyklista jedoucí stejným směrem tato vozidla předjíždět nebo objíždět z pravé strany po pravém okraji vozovky nebo krajnici, pokud je vpravo od vozidel dostatek místa;** (výkon tohoto práva budí často značné pohoršení stran motoristů).

² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. ledna 2010, sp.zn. 25 Cdo 2258/2008

Vzhledem k tomu, že se jedná o jedno z kontroverznějších rozhodnutí Nejvyššího soudu, zabývající se obecně významným právním problémem – totiž otázkou, kdy a do jaké míry je každý z nás povinen vyvíjet vlastní úsilí, aby předešel vzniku škod, nebude, myslím, na škodu, podívat se na něj podrobněji.

V loňském roce soudy uzavřely kauzu, v níž se žalobce (cyklista) domáhal po žalované (pojišťovně) náhrady škody na zdraví (ztížení společenského uplatnění), která mu byla způsobena následkem dopravní nehody, při níž byl při jízdě na kole sražen řidičem osobního automobilu. V dané věci bylo nesporné, že nehodu zavinil řidič motorového vozidla, který při odbočování nedal přednost a srazil protijedoucího cyklistu³. Za podstatné považují též zdůraznit, že i v trestním řízení vedeném o těžce věci byl jednoznačným iniciátorem nehody určen řidič motorového vozidla a v trestněprávních rozhodnutích se dočteme, že žalobce nemohl vznik nehody nijak odvrátit (přibrzdit, přizpůsobit trajektorii pohybu etc.). Cyklista však neměl na hlavě ochrannou přilbu, což se záhy stalo též argumentem žalované pojišťovny. Pojišťovna na této argumentaci postavila své tvrzení, že cyklista vznik škody spoluzavinil a je za její vznik tudíž odpovědný spolu s řidičem vozidla.

Soud svým rozhodnutím vyšel této argumentaci vstříc, neboť dospěl k závěru, že cyklista porušil svou prevenční povinnost podle § 415 občanského zákoníku (dále jen „OZ“), jelikož musel na základě svých dlouholetých zkušeností vědět, že použitím ochranné cyklistické helmy lze předejít vážným následkům v případě dopravní nehody, a soud tudíž dále ve smyslu § 441 OZ dovodil, že cyklista spoluzavinil škodu, která mu vznikla. Míru spoluzavinění cyklisty určil poměrem 10 %.

Nejvyšší soud ČR rozhodnutí odvolacího soudu v otázce spoluzavinění cyklisty potvrdil⁴, pro české poměry poměrně nešťastně a navzdory soudobému evropskému trendu tak implicitně utvrdil českou veřejnost v dojmu, že využívání jízdního kola jako dopravního prostředku, je nadstandardní adrenalinový sport, vyžadující speciální vybavení. Ale zpět k právní stránce věci.

Výsledný závěr soudu se zde odvíjí od interpretace zákonného ustanovení, které stanoví, že **každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na**

majetku, na přírodě a životním prostředí. Takto poměrně široce pojatá povinnost předcházet škodám (tzv. prevenční povinnost), kterou má každý z nás, může v případě extenzivní interpretace směřovat až k absurdním závěrům. Zřejmě těžko uspěje tvrzení, že osoba přepravující se městskou hromadnou dopravou v úseku mezi pražskými stanicemi I. P. Pavlova – Štěpánská s peněženkou v kapse porušuje prevenční povinnost předcházet škodám, protože tím umožňuje zlodějům krást, neboť z kapsy se peněženka krade snáze než z kufru. Je ovšem třeba přiznat, že mnohdy sporné ustanovení ukládající povinnost předcházet škodám, má zcela jistě své opodstatnění, neboť nabádá k zodpovědnému a ohleduplnému chování ve společnosti a pobízí k překonání lhostejnosti a nevšímavosti. Je však potřeba s ním nakládat opatrně a hlavně v mezích základních zásad právního státu, jako jsou zásady právní jistoty a předvídatelnosti práva, autonomie vůle v soukromoprávních vztazích apod.

S obecnou povinností předcházet škodám se setkáme i v ostatních evropských právních řádech. Kam až tato povinnost sahá a jak moc bychom měli ve jménu povinnosti předcházet škodám omezovat své počínání nebo naopak sami aktivně proti vzniku škod zasahovat, je na celoevropské úrovni otázkou diskuse. **Je zde však patrný obecný trend vykládat podobná ustanovení spíše restriktivně a porušení prevenční povinnosti klasifikovat jen v jasně odůvodněných případech.** Právě s odůvodněním, že současné příliš široké vymezení všeobecné prevenční povinnosti v občanském zákoníku má mnohdy v praxi nepředvídatelné efekty a vnáší do soukromoprávních vztahů nežádoucí prvek nejistoty, navrhuje zákonodárce v novele občanského zákoníku zúžení dosavadního pojetí všeobecné prevenční povinnosti.⁵

Jistým vodítkem pro posouzení zda došlo k porušení povinnosti předcházet škodám je vždy uvážení, co se v dané situaci od rozumné osoby podle obecných zvyklostí soukromého života očekává. A je třeba nezapomínat na to, že každý by měl mít možnost chovat se bez postihu v mezích zákona svobodně dle svého uvážení a měl by mít možnost určitým způsobem předvídat právní důsledky svého chování. **Lze ovšem od běžného rozumného člověka očekávat, že si například v poledne ve městě pojede na kole koupit svačinu s helmou, když zákon jasně stanoví, že helmu musí nosit pouze osoba mladší 18 let, a ve většině civilizovaných evropských zemí je jízda bez helmy (zejména po městě) zcela běžná, neboť**

³ tamtéž

⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. ledna 2010, sp.zn. 25 Cdo 2258/2008: „nepoužití ochranné přilby cyklistou starším 15 let (nyní analogicky 18 let – pozn. aut.) je porušením prevenční povinnosti podle § 415 OZ a může v rozsahu, v němž se podílelo na vzniku škody utrpěné cyklistou při dopravní nehodě, zakládat spoluzavinění na vzniku škody.“

⁵ důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku k 16.01.2009, str. 495 - 496

v těchto zemích tvoří jízda na kole přirozenou součást dopravy?

Výše uvedený rozsudek za sebou nechává otazník, co všechno nad rámec dodržování právních předpisů musí člověk udělat, aby předcházel potenciální škodě. Rozsudek svým vyzněním ukládá jakoby jakousi „soukromoprávní kvazipovinnost“ nosit na kole helmou, ačkoli takovou povinnost lze obecně uložit jen na základě zákona a ze zákona tato povinnost evidentně nevyplývá.

Nemohu se ubránit dojmu, že v rozsudku uvedený závěr Nejvyššího soudu staví člověka do právní nejistoty, neboť mu nedává pevné mantinely pro uvážení, kde hledat hranice porušení, resp. splnění povinnosti předcházet škodám.

Nicméně nezbyvá než doufat, že se nám i přes rozpaky nad nárůstem počtu cyklistů v českých městech podaří povinnost předcházet škodám rozumně zkrotit. Jízdu na kole s helmou lze však doporučit nejen ze soukromoprávního hlediska!

Mgr. Lucie Hamanová, advokátní koncipientka
hamanova@hjf.cz

PROBLEMATICKÉ BODY UPLATŇOVÁNÍ BODOVÉHO SYSTÉMU

Zavedením tzv. bodového systému zákonem č. 411/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, byl stávající systém postihování dopravních přestupků doplněn o ztrátu řídičského oprávnění, k níž dochází, jakmile řidič dosáhne hranice dvanácti bodů. Takto vybodovaný řidič je povinen na výzvu příslušného správního orgánu odevzdat řídičské oprávnění, a to v pětidenní zákonné lhůtě. Uplynutím této lhůty řidič pozbývá oprávnění řídit motorová vozidla. Po více než pěti letech existence bodového systému přibývá jak vybodovaných řidičů, tak i případů, které jsou nějakým způsobem sporné. Postupně se objevují některé praktické obtíže spojené se zavedením bodového systému i jisté mezery, které je třeba vyplňovat interpretací. V posledním roce se k některým z těchto otázek ve svých rozhodnutích vyjádřil i Nejvyšší správní soud. Účelem tohoto příspěvku je provést stručnou rekapitulaci rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu a upozornit na některé problematické otázky, které v této souvislosti vyvstávají.

Připomeňme, že obecní úřad obce s rozšířenou působností zaznamenává v registru řidičů počet bodů stanovený v příloze k silničnímu zákonu. Obecní úřad provede záznam do pěti dnů od doručení rozhodnutí o uložení sankce, příp. oznámení o uložení sankce v blokovém řízení. V případě, že obecní úřad provede záznam bodů, jímž dojde dosažení hranice 12 bodů, oznámí tuto skutečnost řidiči a vyzve jej k odevzdání řídičského průkazu do pěti dnů od doručení oznámení. Uplynutím této lhůty řidič pozbývá řídičské oprávnění. Pokud řidič nesouhlasí s provedeným záznamem bodů, může proti němu podat námitky. Shledá-li úřad námitky oprávněné, nejpozději do 10 dnů provede opravu záznamu a o opravě neprodleně vyrozumí řidiče.

Vybodování řidiči hojně namítají, že si dopravních přestupků, za jejichž spáchání měli nasbírat kritický počet bodů, vůbec nejsou vědomi, že s nimi tyto přestupky nebyly projednány ani jim nebylo doručeno žádné správní rozhodnutí. V praxi se lze setkat s administrativními pochybeními, kdy dochází k chybnému zápisu bodů na konto jiného řidiče, sdělovací prostředky nedávno informovaly též o praxi některých policistů, kteří dodatečně upraví pokutový blok tak, že řidiči je odečten vyšší počet bodů než by odpovídal přestupku, kterého se řidič ve skutečnosti dopustil a který s ním byl na místě projednán. Opakovaně se vyskytly též námitky, že odnětí řídičského průkazu je druhým trestem za týž skutek.

Právní povaha ztráty řídičského oprávnění je poněkud nejasná. Nejvyšší správní soud odkazuje na důvodovou zprávu, která uvádí, že se jedná pouze o určitý administrativní úkon,⁶ s ohledem na důsledky do právní sféry řidiče však připouští, že jde v podstatě o sankci *sui generis*.⁷ Z této dvojaké povahy oznámení o dosažení stavu 12 bodů pak Nejvyšší správní soud dovozuje, že jakkoli oznámení o dosažení počtu 12 bodů není rozhodnutím ve smyslu § 65 s.ř.s. a nejde tedy o rozhodnutí o uložení sankce, „v důsledku následků, které jsou s ním dále spojeny, tj. odevzdání řídičského průkazu, zásah do veřejného subjektivního práva...zde v podstatě existuje.“⁸

Nejvyšší správní z tohoto východiska usuzuje, že v řízení o námitkách dle § 123f zákona o silničním provozu, musí být zkoumáno a přesvědčivě prokázáno, že dotčený řidič přestupek skutečně spáchal, resp. přestupek s ním byl řádně projednán. Pokud byl řidič potrestán v blokovém řízení, musí být prokázáno i to, že byla splněna podmínka

⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu 5 As 26/2010 ze dne 15.7.2010.

⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu 5 As 39/2010 ze dne 24.8.2010.

⁸ Tamtéž.

souhlasu řidiče s tímto způsobem projednání. Rozhodnutí o námitkách podléhá přezkumu ve správním soudnictví.

V těchto souvislostech je třeba připomenout, že proti rozhodnutí o uložení sankce v blokovém řízení není přípustné ani odvolání ani správní žaloba.⁹ Nejvyšší správní soud však nově vyslovil přípustnost správní žaloby proti rozhodnutí vydaném v blokovém řízení, pokud je žaloba opřena o tvrzení, že žalobce nevyslovil souhlas s projednáním přestupku v blokovém řízení.¹⁰ Rozhodnutí v blokovém řízení je vydáno okamžikem podpisu pokutového bločku obviněným z přestupku.¹¹

S ohledem na důsledky, které pro řidiče má dosažení hranice 12 bodů, je třeba garantovat adekvátní prostředky ochrany alespoň v řízení o námitkách dle § 123f zákona o silničním provozu. Z uvedeného však nelze dovozovat, že by v rámci námitkového řízení bylo možné suplovat přestupkové řízení a zkoumat to, zda se skutek stal a zda byl správně právně kvalifikován. Úkolem správního orgánu je zjistit to, zda přestupek byl řádně zadokumentován a projednán.

Problematickým bodem (alespoň z hlediska právní teorie) je souběh trestu zákazu činnosti a peněžitě sankce. Nejvyšší správní soud výslovně odmítl námitku, že by se jednalo o právně nepřipustný druhý trest za týž skutek;¹² vyjádřil přitom názor, že odnětí řidičského oprávnění nemůže být považováno za samostatný trest, dle Nejvyššího správního soudu jde o specifické preventivní opatření a řízení k němu vedoucí považuje NSS za administrativní opatření. V odůvodnění svého rozhodnutí Nejvyšší správní soud cituje důvodovou zprávu a identifikuje smysl právní úpravy, který leží ve sféře prevence a ochrany ostatních účastníků silničního provozu před řidiči, kteří se opakovaně dopouští dopravních přestupků.

Takřka souběžně s vydáním rozsudku ve věci 5 As 26/2010 týž senát NSS zaujal stanovisko, že odnětí řidičského oprávnění po dosažení hranice 12 bodů je trestem *sui generis*¹³. Judikatura samotného Nejvyššího správního soudu tak připouští existenci dvou trestů uložených ve dvou samostatných řízeních. Z žádného z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (ani z citovaného usnesení Ústavního soudu) pak nelze zjistit, v čem Nejvyšší správní soud spatřuje odlišnost skutků, která by uložení trestu zákazu činnosti mohla legitimovat.

⁹ Z novější judikatury NSS srov. rozsudek 2 As 81/2010 ze dne 12.10.2010.

¹⁰ Rozsudek NSS 9 As 75/2010 ze dne 17.2.2011.

¹¹ Rozsudek NSS 8 As 68/2010 ze dne 29.12.2010

¹² Rozsudek NSS 5 As 26/2010, cit. shora.

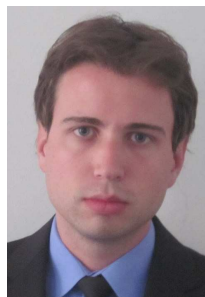
¹³ Rozsudek 5 As 39/2010, cit. shora.

Otázka, zda stávající nastavení bodového systému je v souladu s ústavním pořádkem, tak zůstává i nadále otevřenou, na což někteří autoři aktuálně upozorňují.¹⁴

Z praktického hlediska pak lze doporučit především to, aby si každý řidič střežil svá práva. Dopustí-li se dopravního přestupku, měl by trvat na tom, aby na pokutovém bloku bylo jednoznačně vymezeno jednání, kterého se dopustil tak, aby bylo eliminováno riziko pozdějšího omylu.

JUDr. Ondřej Moravec, advokát
moravec@hjf.cz

JEDNOSTRANNÉ ZAPOČTENÍ NESPLATNÉ POHLEDÁVKY A NĚKOLIK OBECNÝCH POZNÁMEK

Mnoho z Vás již ve vašem podnikání zažilo situaci, že se ze zdánlivě lukrativního obchodu vyvinul pravý opak. Váš obchodní partner dělá vše proto, aby se vyhnul plnění svých závazků vůči Vám. Obtížná situace může být dále podpořena tím, že přestože i Váš obchodní partner má pohledávku vůči Vám, tato pohledávka se stane splatnou až v budoucnu. Vzhledem ke všem uvedeným okolnostem, ani vzájemná dohoda o započtení nepřichází v úvahu.

Cílem tohoto příspěvku je zodpovězení otázky, zda můžete Vy jako věřitel, který má vůči svému dlužníkovi splatnou pohledávku, provést započtení takové splatné pohledávky proti nesplatné pohledávce dlužníka vůči Vám. Jinými slovy, základní právní otázkou tohoto příspěvku je, zda věřitel splatné pohledávky může započíst tuto pohledávku proti svému dosud nesplatnému dluhu, a přivodit tak zánik nesplatné pohledávky jednostranným započtením.

Ještě než přistoupím k odpovědi na položenou otázku, dovoluji mi na tomto místě několik základních poznámek k právní úpravě započtení v obchodním právu. Obecně lze říci, že započtení představuje významný a nepochybně užitečný nástroj obchodní praxe. Započtení je jedním ze zákonem předvídaných způsobů zániku závazku, kterým lze efektivně docílit alespoň částečné úhrady, resp. zániku pohledávek.

Započtení je ve své podstatě splacením pohledávky vzájemným zúčtováním (odpočtem). Dojde-li ve

¹⁴ Mates, P.: Povaha bodového systému, Jurisprudence, roč. 2010, č. 6, s. 42 a násl.

vzájemném právním vztahu dvou osob k situaci, že se dlužník stane zároveň věřitelem pro odlišný dluh, je možné uvažovat o započtení vzájemných pohledávek. Jinými slovy, ze vzájemných pohledávek může vzniknout pohledávka jedna, jejíž výše odpovídá rozdílu mezi dvěma původními pohledávkami.

Započtení je však aplikovatelné jen za splnění několika zákonných podmínek. Jak je již uvedeno výše, věřitel musí být zároveň dlužníkem svého dlužníka a naopak (tedy existují jejich vzájemné pohledávky), pohledávky musí být stejného druhu (pro náš případ se jedná o pohledávky peněžité), pohledávky musí být započitatelné (započtení nesmí být vyloučeno zákonem ani dohodou stran) a v neposlední řadě, musí dojít k projevu vůle pohledávky započíst (tzv. kompenzační projev). Kompenzační projev lze učinit poté, co se pohledávky setkaly, tj. od okamžiku splatnosti té pohledávky, jejíž splatnost nastala později. Kompenzační projev působí zpětně k setkání (střetu) pohledávek. Jestliže dochází k započtení pohledávek různé výše, zaniknou pouze do výše nižší pohledávky.

Obchodní zákoník rovněž stanoví výjimku, kdy lze započíst i pohledávku promlčenou. Takto lze započíst pohledávku v případě, kdy k promlčení pohledávky došlo až po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení (ke způsobilosti k započtení viz předchozí odstavce).

Ustanovení § 359 obchodního zákoníku výslovně uvádí, že proti pohledávce splatné nelze (jednostranně) započíst pohledávku nesplatnou. Obchodní zákoník dále výslovně uvádí dvě výjimky z pravidla nemožnosti započtení nesplatné pohledávky proti pohledávce splatné. Zákonem je tak stanovena možnost započtení nesplatné pohledávky v případě, kdy jde o pohledávku vůči dlužníku, který není schopen plnit své peněžité závazky a dále v případě, kdy věřitel na žádost dlužníka odložil dobu splatnosti jeho závazku, aniž se změnil obsah tohoto závazku.

Na tomto místě se konečně dostávám k odpovědi na položenou otázku. Problematikou započtení nesplatného dluhu se již opakovaně zabýval Nejvyšší soud České republiky, který ve svém rozsudku ze dne 31. ledna 2006, vydaným pod sp. zn. 32 Odo 1143/2004, konstatoval, že z občanského ani z obchodního zákoníku nevyplývá nepřípustnost jednostranného započtení splatné pohledávky proti pohledávce nesplatné a v důsledku toho kompenzující úkon směřující k takovému zápočtu není neplatný podle § 39 občanského zákoníku.

Nejsou tedy stanoveny žádné překážky bránící tomu, aby věřitel, který má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, mohl provést započtení takové pohledávky proti nesplatné pohledávce dlužníka proti věřiteli.

Mgr. Jan Kervitzer, advokátní koncipient
kervitzer@hjf.cz